

ALEKSANDER KRZYSZTOF SITNIK OFM

Wyższe Seminarium Duchowne O.O. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej

INWENTARZ BERNARDYŃSKIEGO KLASZTORU I KOŚCIOŁA W KAZIMIERZU BISKUPIM Z 1819 ROKU

RYS HISTORYCZNY

Fundatorami klasztoru i kościoła na rzecz bernardynów w Kazimierzu Biskupim byli rodzeni bracia biskup poznański Jan i wojewoda poznański Mikołaj Lubrańscy. Jan, po nieudanej fundacji klasztoru bernardynów w Słupcy, zainicjował fundację w Kazimierzu Biskupim, mieście nabytym od biskupa lubuskiego Teodoryka von Bülowa w 1504 roku przez Mikołaja, i przekazywał fundusze zakonnikom na budowę klasztoru i kościoła. Mikołaj natomiast podarował parcelę pod fundację poza obrębem miasta i stworzył materialne podstawy egzystencji klasztoru. W 1514 roku bernardyni przyjęli fundację kazimierską na kapitule prowincjalnej w Kobylinie. 26 września 1514 roku zakonnicy przybyli na nową placówkę. Drewniane budowle klasztorno-kościelne były wówczas już prawie gotowe do zamieszkania. W 1518 roku biskup Lubrański przystąpił do budowy murowanego klasztoru i kościoła. W 1520 roku fundator zmarł, co zahamowało budowę. Bernardyni pozyskali w niedługim czasie nowych dobrodziejów. W 1522 roku jednonawowy kościół w stylu gotyckim o czteroprzęsłowym sklepieniu gwiazdzystym konsekrował biskup poznański Jan Latański. W latach 1593-1803 bernardyni wymienili lub na nowo wzniesli w świątyni dziewięć ołtarzy. W ołtarzu głównym widniał obraz Chrystusa Ukrzyżowanego, zaś ołtarze boczne były poświęcone: św. Janowi Męczennikowi, jednemu z Pięciu Braci Męczenników, św. Annie, Matce Bożej, św. Antoniemu z Padwy, św. Franciszkowi z Asyżu, św. Józefowi, św. Katarzynie Bolońskiej, Matce Bożej Sokalskiej. Za ołtarzem głównym znajdowały się stalle wykonane przez brata zakonnego Pawła z Wilna. W 1803 roku bernardyni zbudowali na tyłach ołtarza wielkiego ołtarz dla słynącego łaskami obrazu Matki Bożej.

Przykościelna zakrystia została bardzo dobrze wyposażona w naczynia i szaty liturgiczne. W czasie powstania listopadowego bernardyni kazimierscy oddali na cele narodowe 4 funty i 12 łutów srebra. Po lewej stronie przy wejściu do świątyni zakonnicy wybudowali kaplicę św. Anny. Konsekrował ją w 1586 roku sufragan gnieźnieński Jan Busiński. W 1628 roku wzniesiono przykościelną wieżę, na której umieszczono zegar, i otoczono murem przykościelny cmentarz. Po wybudowaniu kościoła bernardyni wzniesli trzyskrzydłowy, połączony z nim jednopiętrowy klasztor. Powstawał on dość długo, jeszcze po 1550 roku. Zamieszkiwało go około dziesięciu zakonników. W czasie ogólnej kasaty klasztorów w 1864 roku władze zaborcze ustanowiły konwent kazimierski etatowym.

Skasowały go dopiero w 1898 roku¹. Budowlami zaopiekowali się czasowo księża diecezjalni. W 1921 roku biskup Stanisław Zdzitowiecki przekazał je zgromadzeniu misjonarzy św. Rodziny, którzy duszpasterzują w Kazimierzu Biskupim do dzisiaj².

INWENTARZ

W Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie zachował się inwentarz bernardyńskiego klasztoru i kościoła w Kazimierzu Biskupim z 1819 roku. W niniejszym paragrafie przybliżę informacje na jego temat, a pozostałą część, zachowując oryginalny język, udostępnię w tabelach zamieszczonych w Aneksie. Otrzymamy w ten sposób pewien obraz stanu majątkowego kazimierskiego klasztoru na początku XIX wieku. Zebrane w stabelaryzowanej formie dane mogą posłużyć dalszym badaniom porównawczym.

W opracowaniu kierowałem się wskazówkami zawartymi w instrukcji wydanej pod redakcją Kazimierza Lepszego pt. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, Wrocław 1953. Pomimo, że nie wprowadziłem wyraźnego rozróżnienia w zapisie między przypisami tekstowymi i rzeczowymi, struktura pracy wydaje się być przejrzysta.

O. Jacek Kuźmicki został wybrany prowincjałem prowincji wielkopolskiej w Królestwie Polskim, do której należał klasztor kazimierski, na kapitule prowincjalnej w Świętej Annie w 1818 roku³. Następnie podjął wizytację podległych mu jurysdykcyjnie klasztorów. W 1819 roku wizytując klasztor w Kazimierzu Biskupim, polecił gwardianowi sporządzić inwentarz klasztoru i kościoła. Zakonnicy kazimierscy spisali go zatem w języku polskim, na papierze o szerokości 205 mm i wysokości 325 mm, jednolitym charakterem pisma. Zachował się on w dobrym stanie w Archiwum Prowincji Bernardynów w Krakowie jako doklejony do rękopisu o sygnaturze S-ka-1, *Chronologia conventus Casimiriensis ad S. Joannem Baptistam et SS. V Martyres Polonos per [- -] Joannem in Lubraniec Lubrański episcopum Posnaniensem fundatorem nostrum erecti [- -] per P.F. Dominicum Elewski conscripta*, za lata 1507-1869. Inwentarz nosi tytuł

¹ W. F. Murawiec, *Klasztor bernardynów w Kazimierzu Biskupim (1514-1898) i jego zasoby archiwalne w Archiwum Prowincji Bernardynów w Krakowie*, [w:] *Kult Pięciu Braci Męczenników w Kazimierzu Biskupim*, red. R. Jałoszyński, Kazimierz Biskupi 2003, s. 31-41; H. E. Wyczawski, *Klasztor bernardynów w Kazimierzu Biskupim 1514-1896*, [w:] *Dzieje kultu Pięciu Braci Męczenników w Polsce i Europie. Dzieje Kazimierza Biskupiego*, cz. 2, red. A. Szymkowski, Kazimierz Biskupi 2002, s. 113-119; tenże, *Kazimierz Biskupi*, [w:] *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*, red. H. E. Wyczawski, Kalwaria Zebrzydowska 1985, s. 126-129, 132; K. Kantak, *Bernardyni polscy 1453-1572*, t. 1, Lwów 1933, s. 29; N. Golichowski, *Przed nową epoką. Materiały do historii oo. Bernardynów w Polsce*, Kraków 1899, s. 70; tenże, *Upominek dla czcigodnej zakonnej braci oo. Bernardynów w Galicyi i W. Ks. Krakowskiem*, cz. 1, *Szereg prowincjałów i wykaz wypadków znacześniejszych*, Lwów 1895, s. 10; S. Barącz, *Pamiętnik Zakonu WW. OO. Bernardynów w Polsce*, Lwów 1874, s. 310; Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie (dalej: APBK), rkps S-ka-1, *Chronologia conventus Casimiriensis ad S. Joannem Baptistam et SS. V Martyres Polonos per [- -] Joannem in Lubraniec Lubrański episcopum Posnaniensem fundatorem nostrum erecti [- -] per P.F. Dominicum Elewski conscripta*, 1507-1869, 2 maja, s. 33-37; rkps W-33, *Topographica ac chronologica conventuum Majoris Poloniae descriptio [- -] opere et studio [- -] Patris Augustini Ciepliński*, XV-XVIII w., s. 402.

² A. K. Sitnik, *Próby rewindykacji klasztorów bernardyńskich w Kaliszu i Kazimierzu Biskupim w XX wieku, Polonia Maior Orientalis* 2016, T. III, s. 91.

³ H. E. Wyczawski, *Bernardyni polscy, 1772-1946*, t. 3, Kalwaria Zebrzydowska 1992, s. 145.

Inwentarz klasztoru kazimirskiego do Pięciu SS. Męczenników kościoła, zakrystii, biblioteki i innych sprzętów znajdujących się w czasie wizyty prowincjańskiej dnia miesiąca 1819 roku odbytej spisany i znajduje się na stronach 3-8. Trudno określić datę dzienną i miesiąc powstania inwentarza. Brak w nim jakichkolwiek podpisów i pieczęci uwierzytelniających. W inwentarzu zostały opisane kościół, klasztor i gospodarstwo w stabelaryzowanej formie. Tę jednolitą tabelę ze względów praktycznych podzieliłem na dwie części, wyróżniając opis budynków z podaniem ich długości, szerokości i wysokości. Autor inwentarza odnotował 238 pozycji (por. Aneksy tabele 1-2). Jest to jedyny inwentarz klasztoru bernardynów w Kazimierzu Biskupim jaki zachował się w Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie.

ANEKS

Tabela 1. Inwentarz klasztoru i kościoła bernardynów w Kazimierzu Biskupim, 1819 r.

Lp.	Opis rzeczy	Łokci warszawskich ¹		
		Dł.	Szer.	Wys.
Kościół				
1.	Kościół murowany wraz z sufitem, dach dachówką kryty	50	20	18
2.	Klasztor murowany mieszkalny, dachówką kryty, o dwóch piętrach	50	45	12
3.	Stajnia z drewnikiem ² drewniane, dach z gontów	18	4	3
4.	Krowiarnie ³ drewniane, dach z gontów	37	9	3
5.	Mielcuch ⁴ murowany, gontami kryty	20	10	3

Źródło: APBK, rkps S-ka-1, *Chronologia conventus Casimiriensis*, s. 3.

¹ Łokieć warszawski = 0,59 metra. – I. Ihnatowicz, *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku, Warszawa 1967, s. 31.*

² Drewnik = drewnutnia.

³ Krowiarnia = obora.

⁴ Mielcuch = browar.

Tabela 2. Inwentarz klasztoru i kościoła bernardynów w Kazimierzu Biskupim, 1819 r.

Lp.	Opis rzeczy	Ilość
Dzwony		
1.	Dzwony większe na wieży	3
2.	Mniejszych na kościele	2
3.	Przy ołtarzach małych dzwonek	5
Suma ogólna		10
Biblioteka		
1.	Szafów ⁵ osiem w pierwszej	200
2.	W drugiej szafka	200
3.	W trzeciej	100
4.	W czwartej	100

5.	W piątej	100
6.	W szóstej	100
7.	W siódmej	100
8.	W ósmej	100
Suma ogólna		1000
Zegary		
1.	W celi gwardiańskiej stalowy	1
2.	W ganku klasztornym	1
3.	W kościele	1
Suma ogólna		3
Srebro kościelne		
1.	Wielki ołtarz. Przy kanonie ⁶ znajduje się obwódki, czyli ozdobię srebrnych na kształt koronki, sztuk	3
2.	Ołtarz Matki Boskiej. Na której sukienka srebrna, trzymająca wielkości pięć ćwierci ⁷ . Korona nad głową jedna wytarta, druga powyżej wyślacana i aniołków dwóch srebrnych.	-
3.	Ołtarz S[więtej] Anny. Na P[anu] Jezusie sukienka srebrna wielkości pół łokcia ⁸ , której kwiatki pozłacane, świat w ręku srebrny, koron trzy srebrnych pozłaczanych.	-
4.	Ołtarz S[więtego] Franciszka. Sukienka srebrna trzymająca półtora łokcia, pas pozłacany, promienie nad głową także i dwa znamiona na bliznach ⁹ malutkie srebrne pozłacane.	-
5.	Ołtarz S[więtego] Antoniego. Na którym sukienka srebrna wielkości trzymająca ćwierć pięć, na P[anu] Jezusie sukienka srebrna pozłacana i świat, promieni luźne srebrne z aurem ¹⁰ pozłacane, lilia srebrna miejscami pozłacana, książka srebrna na kartach pozłacana, i Imię Jezus, także przy sukience kawał rękawa z dołu srebrna sztuka.	-
Srebro w zakrystii		
1.	Puszka srebrna w cyborium ¹¹ z przykryciem pozłacana	1
2.	Kielich srebrny miejscami, z pateną pozłacany	1
3.	Kielich srebrny z koroną ¹² i pateną nadpsuty	1
4.	Kielich mały srebrny z pateną złamany	1
5.	Od kanonu wielkiego ołtarza kawałki srebrne ¹³	3
6.	Monstrancja koprowa ¹⁴ pozłacana z melchizedechem	1
Ornaty białe 1-ma [prima] classis		
1.	Ornat popielatowy w różne kwiaty złotem przerobiony, na około obszuty złotem galonkiem ¹⁵ , ze wszystkimi requizytami	1
2.	Ornat obszuty, z tejsze materii, taśmą jedwabną żółtą posamomickiej roboty z wszystkimi rekwizytami, nad to stół dwie	1
3.	Ornat z siatczystej ¹⁶ materii, obszuty galonkiem srebrnym, z wszystkimi rekwizytami	1
4.	Ornat z lazurowej materii, żółty, srebrem przerabiany, kolumna ¹⁷ w środku biała w różne kwiaty, galonkiem żółtym obszuty z wszystkimi rekwizytami	1

Ornaty białe 2-da [secunda] classis		
1.	Ornat z materii niebieskiej w różne kwiaty, obszyty galonkiem złotem szychowym z wszystkimi rekwizytami	1
2.	Ornat z materii białej w różne kwiaty z kolumną granatową, szychowym galonkiem białym obszyty z wszystkimi rekwizytami	1
3.	Ornat z materii białej, kwiatki złote, kolumna czerwona w pasy złotem przerabiana, galonkiem szychowym ¹⁸ obszyty, po bokach tasiemką żółtą obszyty jedwabną z wszystkimi rekwizytami	1
4.	Ornat białej materii, kwiatki złotem rzucane, kolumna bladuróżowa złotem przerabiana, szychową tasiemką obszyty, z stułą i manipularzem ¹⁹	1
Ornaty dupliczne²⁰ białe		
1.	Ornat biały w różne kwiaty złotem przerabiany, kolumna żółta w różne kwiaty, tasiemką szychową cały obszyty z stułą, manipularzem	1
2.	Ornat materii popielatej, całki jedwabną tasiemką białą obszyty z stułą i manipularzem	1
3.	Ornat z tejże materii i tak obszyty z rekwizytami	1
4.	Ornat z żółtej materii w różne kwiaty, kolumna z mienionej kitajki ²¹ , jedwabną tasiemką obszyty	1
5.	Ornat cytrynowej materii, kolumna siateczysta, jedwabną tasiemką obszyty, ze wszystkimi rekwizytami	1
6.	Ornat z białej materii w różne kwiaty złotem przerabiane, kolumna czerwona w różne kwiaty, jedwabną tasiemką obszyty ze wszystkimi rekwizytami	1
7.	Ornat siateczystej materii, kolumna karmazynowej materii, w różne kwiaty złotem przerabiana, tasiemką jedwabną obszyty, z rekwizytami	1
8.	Kapa z białej materii w różne kwiaty złotem przerabiana, przodki i kaptur z siateczystej materii, galonkiem srebrnym przodki obszyte, kaptur franzlą ²² srebrnym i złotem przerabianym, u dołu z złotym galonkiem, klamry srebrne dane	1
9.	Kapa z białej materii w różne kwiaty, całka srebrnym galonkiem obszyta	1
10.	Umbrakulum ²³ w kwiaty robione	1
Ornaty czerwone		
1.	Ornaty dwa materii ugieł ²⁴ , kwiatki srebrne, kolumna granatowa, na której kwiatki złote, na drugim kolumna biała, kwiatki na niej złote, galonkiem złotem obszyte, jeden z rekwizytami, do drugiego stuła i manipularz	2
2.	Ornat z bladuróżowej materii, złotem przerabiany, kolumna granatowa złotem przerabiana, szychem złotem obszyty	1
3.	Ornat z aksamitu karmazynowego, kolumna w paski niebiesko mieniąca, jedwabną żółtą obszyty z rekwizytami	1
4.	Ornat z aksamitu karmazynowego, kolumna niebieska w kwiaty, galonkami złotymi obszyty, nadpsuty	1
Ornaty czerwone dupliczne		
1.	Ornaty czerwone z materii mienionej, całe z rekwizytami jedwabną tasiemką obszyte	2

2.	Ornat z materii różowej z rekwizytami jedwabną tasiemką białą obszuty	1
3.	Ornatów cztery karmazynowej materii, przerabiane kwiaty srebrem i złotem, kolumny trzy zielone przerabiane srebrem i złotem, u czwartego niebieska kolumna złotem i srebrem, tasiemkami czerwonymi przerabianymi złotem obszuty. Czwarty obszuty tasiemką żółtą przerabianą złotem, stół 4, manipularzy 4	4
4.	Ornat z materii bladuróżowej w kwiatki białe tasiemką czerwoną złotem przerabianą obszuty, kolumna zielona	1
5.	Ornat materiału karmazynowego, kolumną karmazynową, złote kwiatki na niej, przytem złotem obszuty, stuła i manipularz	1
6.	Kapa aksamitu karmazynowego, przodki i kaptur suto złotem i srebrem na materii żółtej złotem przerabianej haftowane, tasiemką czerwoną złotem przerabiana obszuta	1
7.	Kapa z materii różanej i białej srebrem przerabianej w prążki i pasy, złotem galonkiem całka obszuta	1
8.	Kapa z tejsze materii, dalmatyki ²⁵ , złotem galonkiem obszute	2
9.	Kapa czerwona żółto przebijająca, złotem i srebrem przerabiana, środki fioletowe	1
10.	Dwie dalmatyki tejsze materii i kapa	2
11.	Kapa z materii żółtej, kwiaty zielone, przodki karmazynowe i kaptur wyszywany z herbem fundatorskim	1
12.	Poduszek karmazynowych na ołtarz	5
13.	Poduszek włóczkową robotą w kolory	1
Ornaty zielone		
1.	Ornat z materii zielonej, kwiaty różne, kolumna czerwona, z stułą i manipularzem	1
2.	Ornat atlasowy zielony całki z rekwizytami, tasiemką jedwabną przerabianą obszuty	1
3.	Ornat zielonej materii w różne kwiaty, kolumna czarno gładka z stułą i manipularzem żółtym szychym galonkiem obszuta	1
4.	Ornat aksamitu zielonego, kolumna granatowa srebrem galonkiem obszuta, brzegi złotem szychym galonkiem, stuła i manipularz	1
5.	Ornat zielony w kwiatki złote, stuła i manipularz, kolumna fioletowa, kwiatki żółte	1
6.	Cerat zielonych na ołtarze nowych	3
Ornaty fioletowe		
1.	Ornat fioletowy materii w różne kwiatki złotem i srebrem przerabiane	1
2.	Dwie dalmatyki	2
3.	Kapa co wszystka z jednej materii galonem srebrnym obszuta	1
4.	Ornat z materii giadyturu szafirowego, kolumna niebieska, w kwiatki z rekwizytami galonkiem białym szychowym obszuty	1
5.	Ornat materii pinsowej, kolumna niebieska w kwiatki z rekwizytami, tasiemką białą obszuty	1

6.	Ornat materii pinsowej, kolumna żółta karmazynowa, tasiemką jedwabną przerabianą obszyty z rekwizytami	1
7.	Ornat materii pinsowej, kolumna w kwiatki niebieska, z rekwizytami, tasiemką białą obszyty	1
8.	Ornat ciemno niebieski w kwiatki żółte, kolumna cytrynowa z rekwizytem żółtem szychem obszyty	1
9.	Dwie dalmatyki ciemno niebieskie adamaszkowe w środku białym szychowym galonkiem obszyte, na brzegach tasiemeczką czerwoną i żółtą	2
10.	Kapa niebieska w kwiaty, przodki i kaptur szafirowego koloru, złotem przerabiane, żółtym szychowym galonkiem obszyta	1
11.	Bursa ²⁶ fioletowa z białą stułą do chorych	1
Ornaty czarne		
1.	Ornat z czarnego aksamitu z rekwizytami, kolumna ciemna kaczorowa, galonkiem srebrnym obszyty	1
2.	Ornat ciemno kaczorowy w kwiaty białe, kolumna różowa w różne kwiaty z rekwizytami	1
3.	Ornat aksamitu czarnego, kolumna płowa szychem złotem obszyta, manipularz	1
4.	Ornat z materii czarny gryzylkowy ²⁷ , kolumna kaffowa ²⁸ w złote kwiaty z rekwizytami	1
5.	Ornat kolumna niebieska w kwiaty z rekwizytami	1
6.	Ornat kolumna gładka, stuła i manipularz	1
7.	Ornat czarnej materii z kolumną białą wypłowiałą, złotym szychowym galonkiem w środku obszyty, na brzegach pomarańczową tasiemką	1
8.	Ornat kolumna kaffowa tasiemką jedwabną czerwoną obszyty	1
9.	Ornat czarnego aksamitu z rekwizytami, srebrnym galonkiem obszyty	1
10.	Kapa kaczorowego ciemno koloru całka, przodki i kaptur jasno kaczorowo franzlami złotymi i srebrnymi obszyta, reszta tasiemką białą	1
11.	Dwie dalmatyki z aksamitu czarnego, całkie żółtym szychowym galonkiem obszyte	2
Bielizna kościelna		
1-ma classis		
1.	Alba ²⁹ haftowana w czerwone kwiaty złotem i srebrem	1
2.	Alby haftowane srebrem i jedwabiem	2
3.	Alba z koroną podszyta płótnem czerwonym	1
2-da classis		
1.	Albów nicianemi koronkami czerwonymi podszyte	8
2.	Alba parciana koronką niebieską podszyta	1
3.	Alba nicianą koronką zieloną kitajką podszyta	1
4.	Alba nicianą koronką	1
5.	Alba z gazą czarną	1
6.	Alba stara z koronką nicianą	1

Dupliczne		
1.	Albów z koronkami	7
2.	Albów bez koronków	6
3.	Komży ³⁰ muślinowych z koronkami	2
4.	Komży ząbkowych z koronkami	2
5.	Komży z płótna kolińskiego z koronkami	2
6.	Komży brackich z koronkami	7
7.	Komży bez koronków	4
8.	Ręczników	4
9.	Ręcznik stary	1
10.	Ręczniczków	18
Tuwalnie		
1.	Tuwalnia ³¹ jedwabiem wyszywana	1
2.	Tuwalnia muślinowa na brzegach z niebieską stążką ³²	1
3.	Tuwalnia haftowana jedwabiem czerwonym złote kwiatki	1
4.	Tuwalnia muślinowa, wyszywana jedwabim czerwonym	1
5.	Tuwalnia batyztowa ³³ , wyszywana jedwabiem w kwiatki	1
6.	Tuwalnia z płótna kolinskiego, wyszywana jedwabim w kwiatki	1
7.	Tuwalnia wyszywana złotem i jedwabiem	1
8.	Tuwalnia z płótna ordynaryjnego ³⁴ , wyszywana jedwabiem, stara	1
9.	Tuwalnia muślinowa ³⁵ , jedwabiem wyszywana, stara	1
10.	Tuwalni starych, wyszywanych niciami	4
Obrusy		
1.	Obrusy rąbkowe z koronkami	2
2.	Obrusy płóciennych	7
3.	Obrus batyztowy bez koronki	1
4.	Obrusy grubego płótna	2
Korporały		
1.	Korporałów ³⁶ haftowanych złotem	3
2.	Korporałów haftowanych ordynaryjnych	45
3.	Puryfikaterzy ³⁷	66
Humerały 1-ma classis		
1.	Humerał ³⁸ wyszywany złotem różnego koloru w kwiaty jedwabiem	1
2.	Humerałów wyszywanych złotem i srebrem na kitajce białej różnego koloru, w kwiaty jedwabiem	3
3.	Humerał wyszywany na płótnie jedwabiem czerwonym i złotym	1
4.	Humerał wyszywany jedwabiem niebieskim i złotym	1

5.	Humerałów płóciennych z koronkami podszytych czerwonym płótnem	2
2-da classis		
1.	Humerały wyszywane włóczką na płótnie	3
2.	Humerały dla XX. świeckich muślinowe	2
3.	Humerał wyszywany jedwabiem czerwonym na płótnie	1
Dupliczne		
1.	Humerały płócienne z koronkami	3
Mszaly		
1.	Mszałów nowych	4
2.	Mszałów starych	2
3.	Mszałów rekwalnych nowych	2
4.	Mszałów starych	2
5.	Additamento ³⁹	1
Cyna, mosiądz i miedź kościelna		
1.	Trumna, w której leżą kości SS[więtych] Męczenników	1
2.	Na wielkim ołtarzu lichtarzy większych	6
3.	Lichtarzy mniejszych cynowych	28
4.	Lichtarz ze spodem w zakrystii sztuk	2
5.	Puszka do hostii jedna cynowa, druga kości słoniowej	2
6.	Krzyż cynowy całki w zakrystii	1
7.	Dwa wazonka małe, cynowe, jedno do oleju s[więtego], drugie przy cyborium. Tacka przy wielkim ołtarzu sztuk	3
8.	Lichtarzy małych do świec	21
9.	Lichtarzy na stoliki cynowych większych	2
10.	Łódka ⁴⁰ do trybularza ⁴¹ mosiężnego cynowa z łyżeczką	1
11.	Ampulek ⁴² cynowych z kropielniczką sztuk	7
12.	Lichtarzy mosiężnych	10
13.	Trybularz mosiężny stary	1
14.	Miednica mosiężna pod lampę w kościele	1
15.	Kociołków jeden w kościele, drugi przy zakrystii	2
16.	Dzbanek miedziany w zakrystii do wody	1
17.	Wanienka miedziana do robienia ciasta na oplatki	1
Cyna w celi gwardiańskiej, refektarska wraz cum necessariis⁴³ do stołu		
1.	Wazów wielkich z głębokimi łyżkami	2
2.	Waza mała z głęboką łyżką	1
3.	Misów cynowych dużych	2
4.	Półmisków cynowych dużych	2

5.	Salaterek cynowych średnich	3
6.	Półmisków średnich cynowych	6
7.	Salaterek cynowych mniejszych	3
8.	Prawd cynowych małych	3
9.	Łyżek półmiskowych cynowych	2
10.	Łyżek stołowych	26
11.	Solniczek cynowych	6
12.	Porcy cynowych	12
13.	Talerzy cynowych	11
14.	Kubków cynowych	12
15.	Lichtarzy cynowych stołowych	2
16.	Obrusów w celi gwardiana	4
17.	Obrusów refektarskich	5
18.	Serwet refektarskich	2
19.	Noży w celi gwardiańskiej, w bryziliowym kolorze par 11, kości białej 7 par	18
20.	Noży w refektarzu, w białą kość oprawnych	12
21.	W gwardiańskiej celi cukierniczka żółtej blachy z łyżeczką srebrną	1
Sartoria⁴⁴		
1.	Żelazo do prasowania	1
2.	Nożyce	1
3.	Prasa do kapturów	1
Kuchnia i statki kuchenne		
1.	Koprak ⁴⁵ duży miedziany	1
2.	Sagan miedziany	1
3.	Rądel wielki, miedziany	1
4.	Rądel średni, miedziany	1
5.	Rądli mniejszych, miedzianych	5
6.	Durszlak miedziany	1
7.	Łyszka głęboka, miedziana	1
8.	Łyszka durszlakowa, miedziana	1
9.	Waska nowa, miedziana	1
10.	Patelka żelazna	1
11.	Ruszt żelazny w kwiaty	1
12.	Dzybanków żelaznych	3
13.	Drąg żelazny, 1 wilk ⁴⁶ 1 sztuk	2
14.	Moździerza ⁴⁷ żelaznego połowa z tłuczkiem	1

15.	Rożen żelazny, duży i grapa ⁴⁸ żelazna, sztuk	2
16.	Tasak żelazny	1
17.	Topór do mięsa	1
18.	Nóż żelazny cały	1
19.	Ceber 1, Konewka ⁴⁹ 1, Waszczek 3 sztuk	5
20.	Walek do ciasta	1
21.	Stołów nowych	1
Kanapa		
1.	Wazów do piwa obręczami okutych	2
2.	Konewek żelazem okutych	2
3.	Kwarta miedziana, stara	1
4.	Alembik ⁵⁰ miedziany, 16 garcowy, z pokrywą	1
5.	Alembik miedziany, 4 garcowy, z pokrywą	1
6.	Rurnic ⁵¹ jedna stara, druga mniejsza lepsza, rurnic 4 miedziane, sztuk	2
7.	Drybanek żelazny ⁵² pod alembiki	1
Podwórze		
1.	Koni gwardiana para	1
2.	Derów ⁵³	2
3.	Chomąta ⁵⁴ z palsami z lejcami	2
4.	Puszenków ⁵⁵ z paskami z lejcami ⁵⁶	2
5.	Naszelników	2
6.	Bryczka ze wszystkimi rekwizytami	1
7.	Koni podwornych para	1
8.	Szła ⁵⁷ rzemieńne z lejcami rzemieńnymi	1
9.	Widlów żelaznych	2
10.	Łańcuch jeden gruby	1
11.	Łańcuchów cieńszych	2
12.	Młotek i babka ⁵⁸ sztuk	2
13.	Siekier nowych	4
14.	Wozów podwornych nowo kutych	2
15.	Wozów starych okutych	2
16.	Piła żelazna do drzewa	1
17.	Wagów okutych ⁵⁹	2
18.	Barków oprawnych	2
Mielcuch		
1.	Kocioł wielki do aleszu warzenia	1
2.	Kocioł mniejszy do smażenia chmielu	1

3.	Kadzi dużych	2
4.	Drybuzów ⁶⁰	2
5.	Lej	1
6.	Beczek nowych	7
7.	Beczek starych	12
8.	Misek starych	2

Źródło: APBK, rkps S-ka-1, Chronologia conventus Casimiriensis, s. 3-8.

⁵ Szafów = szaf.

⁶ Kanon rzymski – jedna z modlitw eucharystycznych.

⁷ Ćwierć = 0,14 metra. – I. Ihnatowicz, *Vademecum...*, s. 32.

⁸ Łokieć = 0,57 metra. – Tamże.

⁹ Blizny = stygmaty.

¹⁰ Aur = aureola.

¹¹ Cyborium = puszka do przechowywania Najświętszego Sakramentu.

¹² Tu: czara kielicha ozdobiona koroną.

¹³ Tu: kawałki srebrnej oprawy kanonu rzymskiego leżące na ołtarzu głównym.

¹⁴ Koprowa = miedziana.

¹⁵ Galonek – pasamon będący tkaną lub plecioną taśmą wykonaną całkowicie lub z dodatkiem metalowych nitok.

¹⁶ Siatczysty – ażurowy.

¹⁷ Kolumna lub preteksta – ozdobna część ornatu w kształcie kolumny, bogato haftowana.

¹⁸ Szychowym = czyli wykonanym z nitok spiralnie skręconych.

¹⁹ Manipularz – część ubioru liturgicznego, płaska przepaska zakładana na lewą rękę przez kapłana, subdiakona i diakona w czasie mszy, dziś nie używany.

²⁰ Dupliczne tu: podwójne.

²¹ Kitajka – cienka, jedwabna tkanina.

²² Tu: frędzel.

²³ Umbraculum – zasłonaprysłaniająca monstrancję w czasie nabożeństwa, w innym znaczeniu baldachim.

²⁴ Ugiel = ugier.

²⁵ Dalmatyka – szata używana w czasie liturgii przez diakona.

²⁶ Bursa – pochwa sztywna podwójna o czterech narożnikach (kwadratowa) do przechowywania korporału; w niej kapłan przenosi Najświętszy Sakrament i oleje święte do chorego.

²⁷ Gryzylkowy = szary.

²⁸ Tu: kawowa.

²⁹ Alba - długa, biała szata używana przy czynnościach liturgicznych.

³⁰ Komża – biały, krótki do kolan strój używany podczas liturgii.

³¹ Tuwalnia – szeroki pas materiału, welon zakładany na ramiona, używany w czasie liturgii.

³² Tu: wstążką.

³³ Batyst – cienka i przezroczysta tkanina.

³⁴ Ordynaryjny = zwykły, pospolity.

³⁵ Muślin – cienka tkanina jedwabna.

³⁶ Korporał – lniana, kwadratowa chusta, którą się podkłada pod kielich i patenę, monstrancję, cyborium w czasie liturgii.

³⁷ Puryfikaterz = mały, biały ręczniczek do czyszczenia naczyń liturgicznych.

³⁸ Humerał – szata naramienna kapłana używana podczas sprawowania liturgii.

³⁹ Additamento = dodatek, uzupełnienie do ksiąg liturgicznych.

⁴⁰ Łódka – naczynie do przechowywania kadzidła.

⁴¹ Trybularz – kadzielnica.

⁴² Ampułki = naczynia do wody i wina używane w czasie mszy.

INWENTARZ BERNARDYŃSKIEGO KLASZTORU
W KAZIMIERZU BISKUPIM Z 1819 ROKU

Słowa kluczowe: Kazimierz Biskupi, bernardyni, klasztor, kościół, inwentarz

Bernardyni w Kazimierzu Biskupim sporządzili w 1819 roku inwentarz klasztoru i kościoła. Służył on prowincjałowi bernardyńskiemu do prowadzenia kontroli nad stanem majątkowym klasztoru. Był on przedstawiany i zatwierdzany na wizytacjach i kapitułach prowincjalnych. Twórcami inwentarzy byli zakonnicy, często dyskrety klasztoru. Następnie komisja złożona z przedstawicieli władz zakonnych badała zgodność inwentarza ze stanem rzeczy i składała swoje podpisy i pieczęcie.

THE INVENTORY OF BERNARDINE MONASTERY IN KAZIMIERZ BISKUPI FROM 1819

Keywords: Kazimierz Biskupi, Bernardines, monastery, church, inventory

In 1819 the Bernardines in Kazimierz Biskupi made the inventory of their monastery and church. It was used by the Bernardines' provincial to keep an eye on the financial stating of the monastery. It was presented and approved on inspections and provincial chapters. The inventories were made by monks, often the discretos of the monastery. Subsequently, the conformity of the inventory with the actual state was examined by a commission formed by the representatives of monastic authorities who set down their signatures and seals.

⁴³ „Cum necessariis” – z przyrządami niezbędnymi do stołu.

⁴⁴ Krawczarnia, zakład krawiecki.

⁴⁵ Koprak = kociołek.

⁴⁶ Wilk – rożen do pieczenia.

⁴⁷ Moździerz – żelazne naczynie kuchenne z tłuczkiem.

⁴⁸ Grapa = klamra.

⁴⁹ Konew – koneweczka – konewka – naczynie do noszenia i przechowywania płynów.

⁵⁰ Alembik - naczynie służące do destylacji cieczy, do oczyszczania gorzałki.

⁵¹ Rurnica – rurka.

⁵² Drybanek – podstawka o trzech nóżkach.

⁵³ Derka – gruby koc służący jako okrycie na konie.

⁵⁴ Chomać – część uprzęży w kształcie kabłąka, na miękkim podkładzie, wkładana na szyję koniowi.

⁵⁵ Część uprzęży.

⁵⁶ Uprząż z lejcami.

⁵⁷ Szłówka – część uprzęży.

⁵⁸ Babka – kowadełko do klepania kos.

⁵⁹ Waga – drażek, do którego przyczepia się orczyki u wozu.

⁶⁰ Drybusz – becзка o trzech nóżkach.

Bibliografia

Źródła:

Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie

rkps W-33, *Topographica ac chronologica conventuum Majoris Poloniae descriptio* [- -] opere et studio [- -] Patris Augustini Ciepliński, XV-XVIII w.

rkps S-ka-1, *Chronologia conventus Casimiriensis ad S. Joannem Baptistam et SS. V Martyres*

Polonos per [- -] *Joannem in Lubraniec Lubrański episcopum Posnaniensem fundatorem nostrum erecti* [- -] *per P.F. Dominicum Elewski conscripta*, 1507-1869, 2 maja.

Opracowania:

Barącz S. (1874), *Pamiętnik Zakonu WW. OO. Bernardynów w Polsce*, Lwów.

Golichowski N. (1895), *Upominek dla czcigodnej zakonnej braci oo. Bernardynów w Galicyi i W. Ks. Krakowskiem*, cz. 1, *Szereg prowincjalów i wykaz wypadków znaczniejszych*, Lwów.

Golichowski N. (1899), *Przed nową epoką. Materiały do historii oo. Bernardynów w Polsce*, Kraków.

Ihnatowicz I. (1967), *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, Warszawa.

Kantak K. (1933), *Bernardyni polscy 1453-1572*, t. 1, Lwów.

Murawiec W. F. (2003), *Klasztor bernardynów w Kazimierzu Biskupim (1514-1898) i jego zasoby archiwalne w Archiwum Prowincji Bernardynów w Krakowie*, [w:] *Kult Pięciu Braci Męczenników w Kazimierzu Biskupim*, red. R. Jałoszyński, Kazimierz Biskupi.

Sitnik A. K. (2016), *Próby rewindykacji klasztorów bernardyńskich w Kaliszu i Kazimierzu Biskupim w XX wieku*, „Polonia Maior Orientalis. Studia z dziejów Wielkopolski Wschodniej”, T. III.

Wyczawski H. E. (1985), *Kazimierz Biskupi*, w: *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*, red. H. E. Wyczawski, Kalwaria Zebrzydowska.

Wyczawski H. E. (1992), *Bernardyni polscy, 1772–1946*, t. 3, Kalwaria Zebrzydowska.

Wyczawski H. E. (2002), *Klasztor bernardynów w Kazimierzu Biskupim 1514-1896*, w: *Dzieje kultu Pięciu Braci Męczenników w Polsce i Europie. Dzieje Kazimierza Biskupiego*, cz. 2, red. A. Szymkowski, Kazimierz Biskupi.